
ZPRÁVY

Konference policejních historiků

(Praha 16.–18. září 2021)

► Pavel Vaněk

Ve dnech 16.–18. září 2021 se v Praze v Muzeu Policie ČR uskutečnila 16. konference policejních historiků. Byla vzpomínkou na Martina Kloubka, kriminalistu, mimo jiné policistu roku 2008, pedagoga na Policejní akademii a pravidelného přednášejícího na zdejších policejně historických konferencích. Většina z letošních 27 příspěvků se týkala bezpečnostních složek v meziválečném Československu. Druhé v zastoupení byly shodně příspěvky z protektorátního období a z období 1948–1989. Několik příspěvků bylo průřezových, tj. zpravidla od první republiky až po komunistické Československo. Okrajově byla zastoupena témata z období Rakouska-Uherska a policejní historie pro roce 1990.

První den konference, 16. září, započal slavnostním zahájením za přítomnosti Petra Vařeky, ředitele kanceláře I. náměstka ministra vnitra pro řízení sekce vnitřní bezpečnosti a policejního vzdělávání, a Martiny Blaškové, prorektorky Policejní akademie ČR pro vědu a výzkum, a dalších. K úvodnímu slovu ředitele Muzea policie ČR a dlouholetého spoluorganizátora policejně historických konferencí Radka Galaše, které bilancovalo dosavadních patnáct konferencí, se pojilo také ocenění několika přednášejících organizací Veterán Policie ČR.

První příspěvek v podání René Černého z Muzea Policie ČR se vztahoval k letní akci muzea v obci Mutějovice. Zabýval se totiž zastřelením četnického strážmistra Františka Ometáka na poli u lokality Požáry na Křivoklátsku parašutistou Josefem Mikšem 30. dubna 1942. Autor se zabýval rekonstrukcí přestřelky a výsledky exhumace těla četníka. Součástí prezentace byl také obrazový materiál z opětovného uložení ostatků. Publicista a policejní historik Miloš Vaněček, někdejší policejní vyšetřovatel a spoluautor několika dílů cyklu Historie českého zločinu, se věnoval někdejší budově věznice pražského policejního ředitelství. Poukázal na obtíže související s nalezením stavebních plánů. Auditorium seznámil s plány budovy i s bloky pro různé skupiny zadržených. První část zakončil Jerguš Sivoš (Ústav paměti národa Bratislava) policejní službou na Dunaji od počátku dvacátých do počátku padesátých let. Téma bylo zajímavé i proto, že záhy na to navázala služba Pohraniční stráž. Počátky služby na hraniční řece byly doplněny výkladem o používaných plavidlech.

Úvodu odpoledního bloku se ujala někdejší ředitelka Muzea Policie ČR Marcela Machutová, která v předpremiéře představila knihu Století dopravní policie. Kolektiv autorů v jednotlivých kapitolách popsal vznik této policejní služby v roce 1919 a vývoj činnosti dopravní policie až po současnost. Veřejná bezpečnost v Náchodě a její příslušníci v srpnu 1968 byli tématem referátu Daniela Povolného (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu). Ve svém referátu se zaměřil mimo

jiné na vedoucí příslušníky Veřejné bezpečnosti. Hovořil také o „interakci“ s polskými ozbrojenými složkami nebo o vyzvednutí zbraní ze skladů. Jak vypadalo vzdělávání pohraničnicků pro nižší velitelské funkce ve vlastním vojenském učilišti na počátku padesátých let, se pokusil ukázat na počátcích Vojenského učiliště Pohraniční a Vnitřní stráže v Olomouci na podzim roku 1952 Pavel Vaněk (Archiv bezpečnostních složek Brno-Kanice).

Patrně z nejstaršího pramenu vycházel příspěvek Richarda Sadílka (Obvodní oddělení policie Kadaň). Srovnal právní normy a řídicí akty pro současné policisty s „Poučením o službě pro zemské četnictvo“ z roku 1851 po obsahové stránce. Posluchače zaujalo především to, v jak velké míře říkají současné služební předpisy i předpis starý 170 let totéž. Naopak mezi referáty s tématy současnosti nejbližší lze počítat vystoupení Josefa Nejedlého (Vězeňská služba ČR) o medailích, čestných dekoracích a razbách v českém vězeňství vydaných po roce 2006. Kolega Nejedlý poukázal i na společné a odlišné prvky v této oblasti ve srovnání s dřívějším obdobím. Závěr prvního jednacího dne obstaraly nejtěžší kriminální činy – vraždy. Chebský spisovatel a publicista Emil Hruška se ve svém referátu „Mezi Vranskou a Černínovou“ zabýval případy tzv. defenzivního čtvrcení obětí v období 1933 až 1951. V této souvislosti účastníkům představil případ pachatelky Havrdové z období protektorátu. Juraj Štaudinger (okresní ředitelství Policejního sboru SR Lučenec) pojednal o trestné činnosti vraha Juraje Luptáka na Banskobystricku v osmdesátých letech. Věnoval se zejména jeho osobnostnímu profilu a okolnostem, které vedly k jeho vypátrání.

Druhý den konference, 17. září, bylo předneseno nejvíce příspěvků. Michal Dlouhý (Pyrotechnická služba Policie ČR) se zabýval koncem života parašutisty Bohuslava Kouby, velitele výsadku Bioscop. Kouba byl zajištěn na četnické stanici v Kutné Hoře. Měl možnost začít střílet a osvobodit se, zbraně proti českým četníkům však nepoužil a spáchal sebevraždu jedem. Protektorátního období se týkal i referát o odbojové skupině policisty a vládního rady JUDr. Karla Jaroše z pera Pavla Karmazína (Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje). Šéf této skupiny těžil ze zkušeností z předválečného působení v Liberci a z informací spolupracovníků na pražském gestapu. Tematicky tento blok zakončil Jindřich Marek (Vojenský historický ústav) výkladem o zapojení pražské policie do povstání v květnu 1945.

Na jinou uniformovanou složku zaměřili svůj referát Iva Adamová a Tomáš Herajt (Celní správa ČR), kteří představili vývoj pátrací služby Celní správy. Dne 28. října 1918 se v Žamberku ještě nevědělo, že byla vyhlášena samostatnost. Jak tento den v Žamberku vypadal z perspektivy respicienta Finanční stráže, se pokusil popsat Petr Hažmuka (Městské muzeum Žamberk). Životní osudy či přímo veletoleč četníka Ludvíka Šobra byly námětem vystoupení Jana Jiráka (Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech). Šlo o medailónek klatovského četníka, který se za války stal příslušníkem gestapa. Po válce byl sice odsouzen na doživotí, z vězení však uprchl přes hranice do Bavorska. Událostem roku 1938 v západních a severních

Čechách se dlouhodobě věnuje Josef Macke. Letos se ve svém referátu soustředil na zářijové dny na Chebsku a Mariánskolázeňsku.

Z konce první republiky jsme se na její začátek vrátili příspěvkem Michala Si- mandla (Městská policie Brno), který vysvětloval okolnosti zestátnění brněnské policie. Zmínil, že po roce 1918 se začala řešit znalost češtiny a že někteří členové neuměli mluvit plynule česky. Když roku 1923 brněnská městská policie zanikla, vní- malo se to i tak, že zaniká jeden ze symbolů německé rakouské správy města Brna, většina příslušníků městské policie ovšem přešla pod státní policii. Jak může vypa- dat městská policie za první republiky v miniaturním provedení, ukázal v referátu Policejní stráž města Kasejovic Patrik Keller (Obvodní oddělení policie Nepomuk). Toto městečko zaměstnávalo od sedmdesátých let devatenáctého století do počátku čtyřicátých let dvacátého století vždy jednoho strážníka, kterému byl nadřizen jeden z volených zastupitelů jako policejní komisař. Referovat o jednom z několika set ti- síc příslušníků Sboru národní bezpečnosti nemusí být nutně variací na stejné téma, tedy pokud přednášíte o Arnoštu Krpcovi z Ostravska jako Ondřej Kolář (Slezské muzeum Opava). Krpec bojoval ve španělské občanské válce, v době Slovenského národního povstání působil ve vedení partyzánské brigády. Po válce se stal příslušní- kem SNB, postihy namířené proti interbrigadistům jej minuly, v padesátých a šedesá- tých letech byl dokonce náčelníkem některého z odborů Správy StB Ostrava. Jestliže Ondřej Kolář referoval o osobě, která aktivně procházela exponovanými úseky dva- cátého století, pak se příspěvek Miloše Skořepy (Služba kriminální policie a vyšetřo- vání Policie ČR Klatovy) o okresním veliteli četnictva v Klatovech Josefu Ambrožo- vi zaměřil na otázku, jaké vztahy mohl mít velitel se svými podřízenými a jak toto reflektovaly manželky podřízených. Na mimoslužební život četníka upozornila Jana Laňková. K představení osvětové činnosti mezi četníky a kulturního a spolkového ži- vota četnictva využila předválečné časopisy Četnický obzor a Bezpečnost a dobové předpisy.

Závěr druhého dne obstarala vernisáž výstavy Rytíři nebes – 311. bombardovací peruti RAF za přítomnosti tvůrců výstavy manželů Kratochvílových (Muzeum české- ho, slovenského a rusínského exilu 20. století), starostky městské části Praha 2 Jany Černochové, britského vojenského přidělence Davida Catmura a zejména někdejší- ho příslušníka této peruti 97letého Jiřího Pavla Kafky.

Sobota 18. září byla posledním dnem konference. Přednáškový sled započal Petr Stein životopisným medailónkem Oty Holuba. Na pozadí přehledu Holubovy bib- liografie se přednášející pokusil ozřejmit vlivy, které se mohly do Holubova díla pro- mítat, ať už se jednalo o profesi otce, vlastní vojenskou službu, nebo životní osudy po roce 1968. Část referátu se věnovala i Holubově výkladu zastřelení Augustina Schramma v květnu 1948. Následně Luboš Valdhanš (Operační odbor Policejního prezidia ČR) představil nedávnou historii Operačního odboru Policejního prezidia ČR. Přitom vycházel z interních aktů řízení a věnoval se také změnám v dislokaci odboru a technickému vybavení pracovišť. Vojenská policie v Praze a její působení

v letech 1918–1920 byly námětem referátu Filipa Křížka (Národní muzeum). Křížek poukázal na to, že na rozdíl od polního četnictva působila vojenská policie ve městě při dohledu nad vojenskými osobami. Vedle hlídkování, střežení a eskort poskytovala také asistenci „běžné“ policii a četnictvu. Autor zdůraznil, že její počty nebyly zanedbatelné, a jako příklad uvedl rok 1919, kdy v řadách vojenské policie v Praze působilo asi 700 mužů.

Zajímavým příspěvkem se představil Luboš Marek (Národní filmový archiv), který se věnoval zobrazení četnictva a policie ve filmu. Referát doprovodily ukázky z filmů jako Hordubalové či Marijka, nevěrnice, jakož i poukaz na to, že herec Pavol (Paľo) Bílek, mimo jiné slovenský představitel Jánošíka, byl zprvu četníkem. Ivana Kolářová (Slezské muzeum Opava) seznámila ve svém referátě účastníky s problémy československého četnictva ve třicátých letech v Kravařích na Hlučínsku. Jednalo se o území, které bylo k Československu připojeno až 4. února 1920. Problémem bylo nejen školství, třecí plochy vznikly i po nahrazení dosavadních německých četníků českými na tamějších četnických stanicích. Posledním příspěvkem konference byla působivá prezentace automobilové techniky vojenské policie v podání Jiřího Čadka a Čeňka Sudka (Policejné historická společnost). Oba autoři se využití automobilové techniky v bezpečnostních složkách věnují dlouhodobě a jsou také součástí kolektivu autorů výše zmíněné publikace o stu letech dopravní policie.

Konference policejních historiků se za léta svého působení stala dobrou platformou pro výměnu poznatků z různých oblastí historie bezpečnostních složek. Z pohledu archiváře je rozhodně zajímavé seznámit se s výsledky terénních šetření, k nimž se archivní prameny buď nevyskytují, nebo je doplňují. Zajímavé příspěvky vznikají i s využitím rodinných sbírek písemností, vzpomínek potomků nebo výpovědí svědků událostí. Důležitá je také zeměpisná různorodost jednotlivých příspěvků. Skončit bychom mohli konstatováním, že tendence, kdy se většina referátů věnuje první republice (k tomu lze přidat i navazující období protektorátu), je stále přítomná. Důvod, proč tomu tak je, nelze jednoznačně určit, je ale možné, že svou roli hraje rodinná historie přednášejících, regionální vazby nebo možnost využití archivních materiálů z místa působiště. V neposlední řadě je zde i veskrze pozitivnější pohled na prvorepublikové bezpečnostní sbory, tak odlišný od období 1948–1989.

Obr. 1: Zahájení konference ředitelem Muzea Policie ČR Radkem Galašem (foto Muzeum Policie ČR)

Obr. 2: Miloš Vaněček přednáší o budově pražského policejního ředitelství (foto Muzeum Policie ČR)

Obr. 3: Čestní hosté konference – prorektorka Policejní akademie ČR pro vědu a výzkum Martina Blašková (druhá zprava), prezident spolku Veterán Policie ČR Jaroslav Zeman (čtvrtý zprava) (foto Muzeum Policie ČR)

Konference *Monasteria abolita*. Osudy klášterních statků od 2. poloviny 18. do 2. poloviny 20. století

(Želiv 5.–7. října 2021)

► Eva Richtrová

Konfiskace, vyvlastňování či jednoduše zabavování klášterních statků je fenomén táhnoucí se celými dějinami existence těchto institucionálních subjektů katolické církve. Ať již v průběhu dějin zasáhl pouze jednotlivá řádová společenství, jejich konkrétní skupinu, či plošně všechny řeholní domy, byly vždy (kromě nuceného zastavení činnosti řádového společenství) důsledkem rozsáhlé majetkové transfery zahrnující knižní, umělecké, výukově-studijní či obecně historické sbírky postižených řeholních domů. Uvedený fenomén učinili předmětem svého odborného zájmu badatelé a badatelky z Česka, Rakouska, Německa, Slovenska a Rumunska, kteří se ve dnech 5.–7. října 2021 v klášteře Želiv zúčastnili mezinárodní vědecké konference, již pořádal Klášter Želiv, Diözesanarchiv St. Pölten a Benediktinerstift Göttweig a financovala Evropská unie prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj (program Fond malých projektů Rakousko – Česká republika, skupina podporovaných projektů Interreg Rakousko – Česká Republika).

Zatímco první konferenční blok ve dnech 5.–6. října 2021 byl věnován době osmnáctého a devatenáctého století – josefínským reformám v Habsburské monarchii, sekularizaci klášterů na území Svaté říše římské a též jezuitskému řádu (s některými přesahy informujícími o současných osudech klášterů zrušených v uvedené době), tedy tématům tradičně rezonujícím domácí i zahraniční historiografii i příbuznými vědními obory – v případě druhého konferenčního bloku tomu bylo jinak. Konferenční jednání dne 7. října 2021 totiž otevřelo toto společné téma pro období dvacátého století a snažilo se postihnout postoje, které ve vztahu k řeholním společenstvím katolické církve zaujaly dva moderní totalitní režimy (národně socialistický a komunistický), a konkretizovat jejich důsledky. Diskutována byla nutnost rozšíření již etablovaného výzkumu provenience movitých kulturních památek (jehož počátky jsou spjaty s úsilím o odčinění majetkových zločinů holokaustu) též na další totalitními režimy postižené významné vlastníky kulturních statků – kláštery. Blok byl rozdělen do tří tematických sekcí.

V první sekci druhého konferenčního bloku, která se zaměřila na otázky vyvlastnění a konfiskace, zazněly tři hlavní referáty. Sekci otevřel příspěvek Martina Poly (Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK) a Michala Sklenáře (Ústav pro studium totalitních režimů) – pro nepřítomnost autorů přečtený v zastoupení – věnovaný *erozi majetku Českého a rakouského velkopřevorství maltézského řádu v první polovině 20. století*. Autoři předestřeli čtyři hlavní důvody eroze majetku Velkopřevorství Čechy a Rakousko v první polovině dvacátého století (výdaje na charitativní působení během první světové války, první pozemková reforma, zavedení progresivní plošné daně z majetku v Republice československé v roce 1920 a další související výdaje, zejména za právní služby) a vymezili tři konsolidační nástroje, které řád ve své strategii přežití využil: prodeje částí majetku, restrukturalizace (a centralizace) jeho správy a nové investice. Upozornili na celkovou změnu společenské atmosféry a její dopad na veřejné vnímání tohoto aristokratického řádu, spojeného s římskokatolickou církví po roce 1918. Pouze stručně shrnuli turbulentní období od konce třicátých do počátku padesátých let dvacátého století, které přineslo uvalení nucené správy, respektive převedení řádových majetků do vlastnictví Říše a Protektorátu Čechy a Morava, jejich restituci v letech 1947 a 1948, další vyvlastnění a uvalení národní správy až nakonec definitivní majetkovou konfiskaci a likvidaci řádu v rámci Akce K.

Tematicky navázal příspěvek Pavla Dufka (Národní archiv) s mírně provokativním názvem *Po zabavení majetku přichází někdy i jeho navrácení* a podtitulem *Působení institucí a osob při restitucích majetkových práv a majetků klášterů mezi lety 1945 a 1948/1949*. Dufek mimo jiné upozornil, že zmíněná poválečná restituce majetků maltézského řádu proběhla díky kladnému stanovisku a součinnosti ministerstev školství, financí a vnitra spolu se Zemským úřadem v Praze a příslušnými ONV, avšak navzdory stanovisku Ministerstva zemědělství. Odlišná restituční stanoviska kompetenčních úřadů, s jejichž právními důsledky se soudy v Česku potýkají dodnes, následně Dufek podrobně demonstroval na dalším konkrétním příkladu – cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě. Upozornil, že vládní usnesení z 10. prosince 1946 o nekonfiskování církevního majetku, vydané v souvislosti s vyšebrodským klášteřem, nebylo nikdy zrušeno, a vznesl (pohříchu pouze řečnický) dotaz, zda to tedy znamená, že toto usnesení platí dodnes. Ostatně majetek vyšebrodského klášteře byl výnosem akčního výboru ONV v Kaplici ze dne 8. března 1948 podle dekretů 12/1945 Sb. a 108/1945 Sb. zkonfiskován...

Jako poslední přednášející první dopolední sekce vystoupila Kristina Uhlíková (Ústav dějin umění AV ČR). Upozornila, že zásahy proti řeholním společenstvím v Československu na přelomu čtyřicátých a padesátých let dvacátého století byly zcela bezprecedentní i ve srovnání s josefínskými reformami a že téma osudů cenného mobiliáře klášterů (na rozdíl od perzekuce osob) ještě stále stojí na okraji pozornosti obce historické i uměleckohistorické. Masivnost procesu vyvlastňování soukromého (nejen církevního) majetku po druhé světové válce přiblížila na příkladu cisterciác-

kého kláštera Osek u Duchcova, jehož majetky (nemovitosti i jejich vnitřní zařízení) byly zkonfiskovány dekretem č. 12/1945 Sb. Přestože tato konfiskace byla výměrem ZNV v Praze roku 1948 zrušena, mobiliář kláštera sdílel osud dalších tzv. „německých“ poválečných konfiskátů, jejichž památková agenda byla od roku 1947 svěřena Národní kulturní komisi, aby se jeho části následně dostaly i do soukolí procesů spuštěných Akcí K. Uhlíkové podrobný popis způsobu třídění a distribuce *mobiliáře oseekého kláštera* (jehož nemalá část byla dotříděna až v rámci Akce vyklizení klášterů (VK) v roce 1950) tematicky předznamenal příspěvky následujících dvou konferenčních sekcí.

Během druhé dopolední sekce, zacílené na problematiku třídění a evidence movitých památek, byly předneseny dva referáty a zhlédnuty dva video-koreferáty. Příspěvek Libora Šturce (Královská kanonie premonstrátů na Strahově) bezprostředně navázal na referát K. Uhlíkové. Po stručném shrnutí toho, jak měla – dle směrnic přijatých Státním úřadem pro věci církevní (SÚC) – probíhat Akce VK, Šturc na příkladu strahovského kláštera doložil, jak moc se praxe s úřednickou představou a teorií ve skutečnosti rozcházela. *Likvidační komise, schovací smlouvy, redistribuce, výdejky, zmocněnci a referenti* pracující a vznikající v souvislosti s vyklizením tohoto premonstrátského kláštera přesně zrcadlí chaos, který při provádění Akce VK zavládl. Památník národního písemnictví, kulturní instituce založená z politických důvodů a vyrostlá ze základů tohoto chaosu, na Strahově působí dodnes, zatímco nikoliv nepodstatná část strahovských sbírek, v první polovině padesátých let protiprávně klášteru odňatá, se po roce 1990 vlivem ztrát, zcizení, rozprodání a též chaotické evidence při Akci VK a po ní premonstrátům v rámci restitucí nevrátila.

Video-koreferát Bernharda Ramedera (Stift Göttweig) *Enteignet und Vertrieben – Stift Göttweig in der Zeit des Nationalsozialismus* poukázal na jednoznačné paralely nejen v přístupu dvou totalitních režimů ve vztahu ke klášterům a jejich obyvatelům, ale i v jejich dalekosáhlých dopadech. Stručně seznámil s osudy řeholníků a sbírek kláštera Göttweig v době po roce 1939, kdy byli mniši vyhnáni do exilu a klášter byl vyvlastněn ve prospěch města Krems. Jeho kulturní sbírky se měly stát součástí Hitlerem plánovaného kulturního muzea v Linzi, během válečného a v těsně poválečném období ovšem putovaly po různých depotech. Po roce 1945 započal složitý proces rekonstrukce původních vlastnických poměrů, který v případě kulturních sbírek kláštera Göttweig není plně dokončen dodnes.

Příspěvek Evy Richtrové (ABS) představil hlavní *úředníky Státního úřadu pro věci církevní činné při Akci VK*. Po seznámení se základní strukturou úřadu a způsobem jeho fungování za prvního ministra-předsedy Alexeje Čepičky (zejména komplikovaný a časově náročný systém porad) byly vysvětleny kompetence dvou pro Akci VK klíčových odborů – III. (propagačního) a IV. (hospodářského) – a byly vykresleny osobnostní profily a vzájemný profesní vztah jejich přednostů Františka Huba a Františka Knotteho. Na základě analýzy záznamů z porad vedoucích zaměstnanců SÚC a materiálů vzniklých při vyšetřování úředníků podezřelých z rozkrádá-

ní národního majetku při Akci VK bylo konstatováno, že prokazatelné profesní ani osobnostní nedostatky obou přednostů klíčových odborů nebyly hlavním důvodem problémů při Akci VK. Tím bylo nastavení fungování celého SÚC (v jehož agendě ostatně nebyla Akce VK nikdy prioritou), definované čistě politiky.

Video-koreferát Marka Krejčího (Center for Art Studies Praha) následně přiblížil podíl „Charity“ na nakládání s movitým majetkem klášterů zabraných státem v roce 1950. Upozornil na radikální změnu celkové podstaty Charity v období po únoru 1948 oproti jejímu původnímu poslání a načrtl obrázek nezodpovědnosti jejich zaměstnanců při přebírání, třídění a dalších dispozicích s částí klášterního mobiliáře. Zároveň ovšem upozornil, že to byl taktéž tlak na urychlené vyklízení klášterních objektů vyvíjený ze strany nových uživatelů, který podnítil mnohé dispoziční „improvizace“.

Třetí a poslední sekce druhého konferenčního bloku, zacílená na prezentaci a navrácení klášterních kulturně-uměleckých a historických sbírek, byla dle programu tvořena třemi hlavními referáty a stejným počtem koreferátů. Příspěvek (hlavní referát) Vladimíra Olejníka (Archív biskupského úradu Spišské diecéze) *Osudy Spišského diecézneho múzea v Spišskej Kapitule – Spišskom Podhradí a jeho zbierok* však bohužel nezazněl.

Sekci otevřela Alena Piatrová (Slovenské národné múzeum – Historické múzeum, Bratislava) zamyšlením na téma změny funkce a vnímání části konfiskátů *od (posvätnej) služby pre liturgiu po zbierkový predmet*, respektive nad muzealizací posvátného. Uvedla některé nedávné příklady smírného (mimosoudního) řešení dosud trvajících restitučních nároků, pro jejichž řádné vypořádání již zákonná lhůta uplynula. Neochota slovenských muzejních institucí navrátit původním církevním vlastníkům zkonfiskované (převážně liturgické) předměty je prolamována pouze pomalu a postupně díky nové generaci vedoucích muzejních pracovníků, kteří navíc (v případě domovské instituce A. Piatrové) přispívají odbornou metodologickou pomocí při hledání způsobu adekvátní prezentace sakrálních objektů, které byly v uplynulých desetiletích dekontextualizovány skrze způsoby, jakými s nimi bylo nakládáno, a prezentovány v kontextu, který neodpovídal jejich původní, liturgické funkci a posvátné podstatě. Diskuzi podnítilo závěrečné zamyšlení přednášející, zda muzeum nakonec není vhodnějším místem pro prezentaci posvátných předmětů již zbavených své liturgické funkce nežli prostory jejich původního umístění v době před konfiskací.

Koreferát Jany Croy (UMPRUM Praha) *Církevní konfiskáty ve sbírkách Umělecko-průmyslového musea v Praze* seznámil posluchače s převážně statistickými údaji týkajícími se původních vlastníků předmětů deponovaných a zapsaných v inventárních knihách této významné pražské muzejní instituce, do níž zásluhou jejího tehdejšího ředitele Emanuela Pocheho plynuly velké skupiny umělecko-řemeslných předmětů z Akce VK (cca 1 900 předmětů z přibližně 75 zrušených klášterů).

Restituční problematikou na konkrétním vlastnickém příkladu se zabýval příspěvek P. Marka Pučálíka, O.Cr., (Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy)

a Terezy Rinešové (Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou). *Osudy křižovníckých sbírek po r. 1950* jsou totiž poznamenány neúspěšnou žádostí o restituci dvou obrazů: portrétu velmistra Jestrabka a Skupiny křižovníckých velmistřů z původního vybavení řádového kláštera v Praze. Oba obrazy, tvořící významnou součást nejen kulturního dědictví řádu, ale též jeho historie a identity, zůstávají uzavřeny v depozi-táři Středočeského muzea v Roztokách u Prahy (v majetku Středočeského kraje).

Referát Kataríny Nádaské (Východoslovenská galéria, Košice) s názvem *Kultúrne dedičstvo premonštrátov v Jasove z pohľadu likvidácie rádu v roku 1950* byl přednesen v zastoupení. Uvedl posluchače do kontextu průběhu Akce VK na Slovensku, přičemž je zřejmé, že paralely a shody v konkrétním průběhu Akce (jak v rovině úřednické teorie, tak „vyklízecí“ praxe) se situací v Čechách a na Moravě jsou podstatné. Také změny původně určeného využití některých vyklizených klášterních objektů a z nich plynoucí další potíže při památkové i majetkové ochraně konfiskovaného mobiliáře mají české země a Slovensko společné. (V případě kláštera Jasov šlo o změnu z místa soustředění všech církevních památek košického kraje na objekt pionýrské organizace ROH.) V neposlední řadě byla totožná i praxe převádění konfiskátů jakožto darů Slovenským náboženským fondem do majetku kulturních institucí – Československého státu. Stejně jako K. Uhlíková v úvodní sekci druhého konferenčního bloku také K. Nádaská konstatovala, že v rámci slovenské historiografie je zkoumání postupů státních orgánů při přebírání movitých památek rušených klášterů tématem málo probádaným. Na závěr autorka vyzvala k další diskuzi o osudech kulturních památek v časech totality, ježto ta může napomoci současné společnosti v hledání cesty k vlastní kultuře, dějinám i jejich aktérům.

Osudy tří historických knihoven broumovského benediktinského kláštera po roce 1950 představil poslední konferenční příspěvek: koreferát Evy Vodochodské (Muzeum Náchodska). Zatímco knihovna konventu zůstala jakožto kulturně a historicky cenná památka na původním místě (ve správě Státní vědecké knihovny v Hradci Králové), zbylé dvě (menší) knihovny kláštera – opatská a gymnaziální – byly odvezeny v rámci Akce VK. Jejich další cesty do značné míry kopírovaly trasy, jimiž putovaly i ostatní vyklizené movité památky jiných, zejména tzv. centralizačních klášterů. Prostřednictvím rukopisů a inkunábulí broumovského kláštera se tak pomyslný kruh putování klášterních památek i celá konference symbolicky uzavřely v hlavním svozovém místě Čech a Moravy – v premonstrátském klášteře v Praze na Strahově.

Účastníci druhého bloku konference *Monasteria abolita* se rozjížděli potěšeni tímto svého druhu prvním setkáním s možností výměny informací k dosud okrajovému tématu českomoravské i slovenské historické a umělecko-historické vědy a též s příslibem další spolupráce.